

یادداشت
کیکاس زبازی آگروه فرهنگ هنر

فاجعه‌هایی که در خاک آمریکا روی می‌دهد

سینمای مستقل علیه رویاپردازی هالیوودی

استقبال بسیار خوب تماشاگران آمریکایی از درام تلخ و افشاگرانه «صدای آزادی»، نشان می‌دهد محصولات مستقل سینمایی که توسط هنرمندان مسئول و متعهد ساخته می‌شود، تماشاگران خود را پیدا کرده و می‌تواند در غوغای اکران عمومی بلاک باسترهای پرخرج و بی‌محتوا راه خود را پیدا کرده و پیام اجتماعی خویش را به گوش مخاطبان علاقه‌مند برساند. این درام مستقل اتفاقا داستان هيجان‌انگيز و افشاگرانه‌اش را به زبانی اکشن و پرهيجان تعريف می‌کند تا بتواند بیشترین تاثیر را بر مخاطب خود بگذارد. صدای آزادی که با هزینه اندک ۱۰ میلیون دلاری تهیه شده، تاکنون بیش از ۱۴۰ میلیون دلار در آمریکای شمالی فروش کرده‌است. مقایسه

این رقم با میزان کلی فروش بلاک باستر جنجالی «مأموریت غیرممکن ۷» تام کروز که همین مقدار بوده، حکایت از این واقعیت مهم می‌کند که اگر فیلم‌های سینمایی مستقل داستان‌های خود را به شکلی سرگرم‌کننده به مخاطب ارائه دهند، می‌توانند انتظار استقبال بسیار خوب آنها را داشته‌باشند. صدای آزادی روی موضوعی حساس و حساسیت برانگیز انگشت گذاشته که در آمریکا و در بین مسئولان رسمی و دولتی سعی می‌شود با بی‌توجهی به آن، فیلم که با زبانی ملودرام به تماشای ارائه می‌شود، توانسته تاثیر بسیار خوبی در بین جامعه آمریکا و به ویژه خانواده‌های نگران این کشور داشته باشد. جیم کاویل که بازیگر معمول درام‌های مستقل سینمایی است، مشهورترین بازیگر فیلم و بازیگر اصلی آن است. داستان فیلم که براساس رخدادها و اتفاقات واقعی نوشته‌شده، داستان افسر پلیسی را تعريف می‌کند که به دنبال کشف این واقعیت که در بین مدیران سطح بالا تمالی برای حل مشکلات عمومی جامعه وجود ندارد، از کار خود استعفا می‌کند. این افسر خیلی زود متوجه موضوع خرید و فروش بچه‌های کم سن و سال و بهره‌برداری غیرقانونی و غیراخلاقی از آنها توسط باند‌های تبهکار می‌شود. این باند‌ها ارتباطاتی قوی با تعدادی از عناصر سطح بالا در دولت و مجلس‌های کشور دارند. افسر متعهد داستان، با باگشت به کار تصمیم می‌گیرد در کنار نجات جان بچه‌های گرفتار، ماجرا را در سطح عمومی افشا کند. جارد کس، از تهیه‌کنندگان صدای آزادی، خبر از اکران عمومی بین‌المللی آن کرده و می‌گوید: «بعد از استقبال خوب خانواده‌ها و منتقدان از فیلم، متوجه ظرفیت عظیم آن بین مردم عادی شدیم و فهمیدیم موضوعات حساسی مثل قاچاق کودکان از جمله مسائل حساسیت‌برانگیزی است که عموم مردم نسبت به آن نگرانی دارند و با قربانیان ابراز همدردی می‌کنند. واقعیت امر این است که قاچاق کودکان موضوعی بین‌المللی است و در بسیاری از کشورها جریان و رواج دارد. امیدواریم نمایش بین‌المللی صدای آزادی کمک کند تا این موضوع مورد توجه بیشتری قرار گیرد و پیام فیلم مابین‌راندگشای فعالیت‌های تازه‌سازمان‌های غیردولتی و مستقل برای مبارزه و مقابله با این پدیده شوم باشد.»

هادی مقدم‌دوست و اکبر نبوی با حضور در موزه سینما به تحلیل و بررسی فیلم مستند «اربعین» ساخته ناصر تقوایی پرداختند. اکبر نبوی، پژوهشگر و منتقد سینما در نشست تحلیل فیلم مستند اربعین، با اشاره به موضوع فیلم یعنی عزاداری آیینی مردم بوشهر عنوان کرد: عزاداری مردم جنوب با زیست فرهنگی و تاریخی آنها ارتباط مستقیم دارد. زندگی از طریق دریا، ماهیگیری و سفرهای تجاری دشواری‌های خود را دارد. این فیلم سال ۱۳۴۹

روایت نبوی ومقدم‌دوست از «اربعین» تقوایی

آرش شفاعی گروه فرهنگ و هنر

داشت در خانه‌اش پیدا شد. حسین پناهی سال ۱۳۳۵ در روستایی از توابع شهر سوق استان کهگیلویه و بویر احمد، زاده شد و برای تحصیل به شهر بهبهان رفت. پدرش دوست داشت پسرش را در لباس روحانیت ببیند و او نیز برای انجام امر پدر به حوزه علمیه قم رفت و در مدرسه آیت‌ا... کتابخانهی طلبه شد. چند سالی گذشت تا ملبس شد و برای

پناهی در هنر درخشید. تا جایی که موفق به دریافت دیپلم افتخار بهترین بازیگر نقش اول مرد از جشنواره فیلم فجر برای بازی در فیلم «سایه خیال» شد و دوبار هم برای بازی در فیلم‌های «در مسیر تندباد» و «مهاجران» نامزد دریافت سیمرغ بلورین شد. البته او این مسیر را به‌سادگی طی نکرد. زمان زیادی لازم بود تا استعداد ویژه خود را در کار بازیگری ثابت کند اما خلق و خوی کودکانه و شیوه سخن گفتن او برای نقش‌های ویژه‌ای همچون آدم‌های ساده دل امصادقی که با روابط زندگی شهری کنار نمی‌آیند، بسیار مناسب بود؛ شخصیتی که بازتاب دهنده خلق و خوی واقعی خودش هم بود.

درخشش در جعبه جادو

نخستین بار نام وی به دلیل پخش یک تله تئاتر در تلویزیون بر زبان‌ها افتاد. تله تئاتر «دومرغایی در مه» یکی از نوشته‌های خودپناهی بود که بازیگر نقش اول این نمایش دو نقره هم بود. این تله تئاتر با کارگردانی تلویزیونی مسعود رسام و کارگردانی هنری رسول نجفیان، طنزی شیرین داشت و موقعیت توهم آمیز نویسنده‌ای بی چیز و شکست خورده را نشان می‌داد که به هوای شهرت به تهران آمده است و در خیالات، خود را انسانی موفق و ثروتمند تصور می‌کند. این نمایش به لطف طنز شیرینی که پناهی وارد داستان کرده بود و با وجود پایان تلخش به دل مخاطبان نشست و بارها از تلویزیون پخش شد. البته پناهی و شهرت او فقط به دلیل همین برنامه تلویزیونی نبود. او بیشتر در برنامه «محله برویا» به کارگردانی داریوش مؤدیان که در آن جمعی از ستاره‌های بعدی سینما و تلویزیون ایران بازی می‌کردند، حضور یافته بود و برای مخاطبان تلویزیون آشنا بود. سیاهه حضور پناهی در سریال‌ها و برنامه‌های تلویزیونی موفق آن زمان طولانی است اما باید از سه سریال به صورت مخصوص و ویژه نام برد. یکی «آژانس دوستی» است که محصول کارگردانی چند کارگردان باهم بود. سریالی که به واسطه بازی‌های به یادماندنی بازیگرانی چون فردوس کاویانی، زنده یاد اسماعیل داووقر، حمیدلولایی، اصغر همت و پژمان باغی و نیز داستان جذاب و پیرکشش آن محبوب شد. سریال دیگری که پناهی در آن نقشی کوتاه اما ماندگار بازی کرد، سریال درخشان «امام علی(ع)» به کارگردانی داوود میرباقری بود. نکته مهم این‌که در این سریال، پناهی به عنوان مشاور اصلی میرباقری در نگارش فیلمنامه نقش برجسته‌ای داشت. مجموعه تلویزیونی دیگری که بازی حسین پناهی در آن همیشه در ذهن مخاطب مانده است، نقش «گل آقا» پسر بازیگر و عاشق پیشه روستایی در «روزی روزگاری» به کارگردانی امرا... احمد جوست. سریالی خاطره‌انگیز بازنگر بوبی کاملا ایرانی که در دهه ۷۰ در تلویزیون درخشید. او همچنین سریال «بی بی یون» (رسال ۱۳۴۲ برای شبکه دونوشت، کارگردانی کرد و در آن به همراه زنده یادان فهیمه راستکار، رضا کرم‌رضایی و منوچهر حامدی در کنار زاله علو، گوهر خیراندیش، سیما تیرانداز و فقیهه سلطانی بازی کرد. از دیگر سریال‌ها و تله تئاترهای تلویزیونی که حسین پناهی در آنها بازی کرد، می‌توان به این‌ها اشاره کرد: «روزگار قریب، به کارگردانی کیانوش عیاری»، «عنايه کارگردانی داوود میرباقری»، «کوچک جنگلی به کارگردانی بهروز افخمی»، «رگ‌ها به کارگردانی داوود میرباقری»، «شبکه به کارگردانی محمود عزیزی»، «آواز مه به کارگردانی حسینیلی لیالستانی»، «همسایه‌ها به کارگردانی محمدحسین لطیفی»، «دزدان مادر بزرگ به کارگردانی مهدی صباغ‌زاده»، «آشپزباشی و قبله عالم به کارگردانی رسول نجفیان»، «شلیک نهایی به کارگردانی محسن شاه‌محمدی»، «ماجرای روزناد و مادرش به کارگردانی شیرین جاهد»، «به سبک آمریکایی کارگردان هنری: داوود میرباقری و کارگردان تلویزیونی: شیرین جاهد»، «آسانسور، کارگردان هنری: رسول نجفیان و کارگردان تلویزیونی: کیتی جوادی».

در بوشهر ساخته شده و نشان می‌دهد که مردم این شهر در زندگی عادی خود با حماسه‌های کوچک و بزرگ در زندگی روبه‌رو هستند. در این فیلم ناصر تقوایی کسی را که برای روایتگری اصلی انتخاب کرده، جهانپخش کردی زاده معروف به «بخشو» است؛ کسی که صدای زخمی، اسطوره‌ای و حماسی داشت و این با زندگی و زیست مردم آن منطقه نسبت دارد. هادی مقدم‌دوست هم درباره فیلم تقوایی گفت: مستند اربعین، بیانگر برخوردی است که فیلمساز

ارشاد دینی مردم زادگاهش به روستای‌شان برگشت اما خیلی زود فهمید روحانی بودن به دوش گرفتن چه مسئولیت سنگینی است. می‌گویند روزی یکی از زنان روستایی که فقیر بود، نزد او آمد و پرسید ظرفی روغن محلی داشت که پس از چند ماه زحمت، فراهمش کرده بودم. حالا فضل‌ه موشی در ظرف روغن افتاده است، آیا روغن نجس است؟ حسین در درواهی سختی گیر کرده بود، از یک طرف می‌دانست روغن نجس شده و از طرفی می‌دانست که آن زن باید خرج خانواده فقیرش را تأمین کند. این مسأله باعث شد با درک سنگینی مسئولیت،

شاعری روی پرده‌نقره‌ای

پناهی از تلویزیون شناخته و پایش به سینما باز شد. در سینما هم نقش‌های متنوع و متفاوتی بازی کرد و همچنان که گفتیم تا دریافت دیپلم افتخار بازیگری پیش رفت. شاید خاطره‌انگیزترین فیلم او «سایه خیال» به کارگردانی حسین دلیر باشد. نویسنده فیلمنامه این فیلم، مسعود جعفری جووانی است، دوست و همشهری پناهی که بسیار به او نزدیک بود و اصلا مشخص است که فیلمنامه را برای شخصیت پناهی نوشته است. شاعری مایخولیایی و یک‌لایقه‌دگرگیر بحران عشقی و یک بحران روحی هم‌زمان است، نقشی که جان می‌داد پناهی در آن بازی کند و بازی کرد و بازی‌اش هم ماندگار شد. البته نباید از نقش کوتاه و ماندگار حسین پناهی در فیلم «روز واقعه» به کارگردانی شهرام اسدی گذشت؛ جوانی که به مسافران سنگ تعارف می‌کند تا به بت‌های بازمانده از نیاکانش پرتاب کنند بلکه گناهان‌شان را بخرد و آن دیالوگ ماندگار را از زبان امام حسین (ع) بر زبان می‌آورد که: «چگونه بر بت‌های مرده سنگی بیندازم حال آن‌که بت‌های زنده روی زمینند». از فیلم‌های ماندگار پناهی در طول فعالیت در سینمای ایران می‌توان به «در مسیر تندباد» و «بلوغ» به کارگردانی مسعود جعفری جووانی، «گذرگاه» به کارگردانی شهریار بحرانی، «گال» به کارگردانی ابوالفضل جلیلی، «هی جوه» به کارگردانی منوچهر سگسکی نسب، «نار و نی» به کارگردانی سعید ابراهیمی قر، «مهاجران» به کارگردانی مهدی صباغ‌زاده، «چاوش» به کارگردانی ساموئل خاچیکیان، «اوینار» به کارگردانی شهرام اسدی، «مرد تمام» به کارگردانی محرم زینال زاده... اشاره کرد.

به بهشت نمی‌رم، اگر مادرم آنجا نباشد

اما سینما و تلویزیون تنها جعبه‌های زندگی هنری پناهی نبود. او مهم‌ترین چهره‌ای بود که میان دو حوزه سینما و شعر پیوند زد. در تاریخ سینمای ایران، شاعران زیادی بوده‌اند که به صورت مقلعی تأثیری در سینما گذاشته‌اند. شاید مهم‌ترین چهره ادبی که در سینمای ایران نقشی داشت، فروغ فرخ زاد بود که با کارگردانی فیلم مستند «خانه سیاه است» یکی از تأثیرگذارترین آثار سینمایی مستند تاریخ ایران را ساخت اما پناهی از هنرهای نمایشی به سمت شعر آمد یا حداقل می‌توان گفت وقتی شهرهایش را منتشر کرد که چهره‌ای شناخته شده در سینما و تلویزیون بود اما وقتی کتاب‌های شعرش منتشر شد در قامت یک شاعر شش‌دانگ درخشید. بارها خواننده اشعار چهره‌های سینمایی و تلویزیونی بوده‌ایم که کتاب شعری منتشر کرده‌اند ولی واقعیت این است که این شعرها، ارزش ادبی چندانی ندارد و تنها دلیل استقبال ناشران از انتشار آثار این افراد، احتمال پرفروش بودن‌شان به دلیل شناخته بودن نویسنده است اما شعر حسین پناهی دارای خاصه‌هایی است که می‌توان آن را از دیگر سروده‌ها بارداشت. تخیل و اندیشه در آن موج می‌زند و شاعر در زبان هم به زبانی ویژه خود دست یافته است. نخستین مجموعه شعرش در سال ۱۳۷۶ منتشرشد، مجموعه «من و ناری» که صدایی خاص و پیش نهادی جدید در شعر آن دهه بود، به سرعت مورد استقبال مخاطبان قرار گرفت و چندبار تجدید چاپ و به شش زبان زنده دنیاترجمه شد. این دیگرمجموعه شعری‌ها که از پناهی منتشر شده، می‌توان به «نامه‌هایی به آنا»، «ستاره‌ها»، «راه با رفیق»، «چشم چپ سگ»، «سلام خدا حافظ»، «سال هاست که مرده‌ام»، «کاپوس‌های روسی» و «به وقت گرنبویچ» اشاره کرد. از این میان او خود در زمان حیات، سه کتاب سلام برده‌ها با حافظ، ستاره‌ها و راه با رفیق را دکلمه کرده بود که انتشار این دکلمه‌ها با صدای خود شاعر درمشهور شدن نقش نشان می‌هدی داشت.

همچنان که گفتیم، پناهی در کارهای تلویزیونی و سینمایی‌اش هم همیشه نقش انسانی متفاوت، فردی که در چارچوب‌های زندگی رسمی و شهری گرفتار شده است؛ بازی می‌کرد. این ویژگی شاخصه اصلی اندیشه‌ای شعر اوست. شعری که انسان را به باگشت به ریشه‌ها، به زادگاه، به آغوش مادر و تن ندان به روابط دنیای مدرن فرامی‌خواند. شعر او در میان مخاطبان جالافتاده و اتوفیق داشته که برخی سطرهای شعرش مانند «شک دارم به ترانه‌ای که زندانی وزندانبان هم‌زبان زمزمه می‌کنند»، «به بهشت نمی‌رم، اگر مادرم آنجا نباشد» وارد زبان و حافظه جمعی مردم شده است و به همین دلیل با وجود این‌که پناهی، هنرمندی بود که خود را به صورت حرفه‌ای شاعر معرفی نمی‌کرد و نمی‌شناخت، توانست در دل خوانندگان شعر فارسی، جایی برای خود باز کند؛ جایی که مخصوص خود اوست، مخصوص شاعری با صدای ویژه، نگاه ویژه و تخیل ویژه خود.

تفاهم‌نامه

تولید آثار فاخر در کانون پرورش فکری

حامد علامتی، مدیرعامل کانون پرورش فکری و مجید زین‌العابدین، مدیرعامل بنیاد سینمایی فارابی تفاهم‌نامه همکاری امضا کردند. این تفاهم‌نامه که «بنیاد» نامیده شد، در چهار محور و در راستای ارتقای کیفیت تولیدات سینمایی و در امکان‌سازی استفاده از سینما برای تمام کودکان و نوجوانان منعقد شده است.

حامد علامتی با تأکید بر اهمیت تولید اثر با ارزش توضیح داد: تأکید ما تولید محصول فاخر است. تا امروز فعالیت‌های کانون نوعی حکمرانی بر سینمای کودک و نوجوان بود. با بررسی‌هایی که صورت گرفت، قصد داریم در عرصه تولید وارد شویم و بگوئیم همه چیز اثر تولید شده بهترین باشد. در واقع فصل مشترک ما موضوعیت تولید هنر متعالی است. مدیرعامل کانون تصریح کرد: در تولید اثر مشترک دو مجموعه نگاه یکسانی دارند و علاوه بر تولید خوب باید به جشنواره‌ها که آبروی نظام است نیز توجه کنیم. او ادامه داد: ما می‌توانیم در راستای اهداف این تفاهم‌نامه نشست بین‌المللی سیفر و جشنواره فیلم کودک و نوجوان را به‌گونه‌ای زمان‌بندی کنیم که بزرگان سینمای ایران که در جهان مطرح هستند نیز به جشنواره کودک و نوجوان بیایند. علامتی با اشاره بر ظرفیت‌های کانون افزود: کانون ۱۲۵ سالن سینما دارد که تجهیز نشده است، می‌توانیم طی این تفاهم‌نامه با بنیاد فارابی هدف‌گذاری تجهیز تعدادی از این‌ها را شروع کنیم و بهره‌برداری مشترک داشته باشیم.

با موضوع فیلم دارد و این همان چیزی است که شاکله، ریخت و صورت فیلم را تشکیل می‌دهد. فیلم چیزی فراتر از تصویر مستند و به‌جای مانده از یک رویداد است و این مبحث قابل طرح برای سینماگرانی است که می‌خواهند از موضوعی فیلم بگیرند و در نهایت اثرشان در سطح گراشگری می‌ماند و فراتر از آن نمی‌رود. موضوع و احساس داشتن به موضوع نقطه‌ای است که معتقدم از آنجا هنر آغاز می‌شود.

نگاهی به کارنامه زنده‌یاد حسین پناهی، هنرمندی که هنوز زنده است

سال‌هاست که مرده‌ام به وقت گرینویچ

تصمیم بگیرد لباس روحانیت را ترک کند. هرچه دیگران به او گفتند تا او را از این تصمیم بازدارند، سودی نبخشید. او تصمیم گرفت خانواده را ترک کند و به کار هنری مشغول شود. با شروع جنگ تحمیلی مدتی به سپاه پیوست و در جبهه مسئولیت تبلیغات فرهنگی جنگ را به‌عهده گرفت. چندی در شهرهای مختلف زندگی کرد و سرانجام در آغاز دهه ۶۰ به تهران آمد و در مدرسه هنری آناهیتا ثبت نام کرد و دوره بازیگری و نمایشنامه‌نویسی را زیر نظر مصطفی و مهین اسکونی گذراند.

درنگ

چرا صدایم کردی؟

برای آشنایی بیشتر با زبان شعری و لذت بردن از زمزمه‌های شاعرانه حسین پناهی، دو شعر از او را با هم می‌خوانیم. علاوه بر اینکه می‌توانید با اسکن کیوارکد خوانش برخی اشعارش را با صدای خود شاعر بشنوید:

بقا	بها نه
ده دقیقه سکوت به احترام دوستان و نیاکانم	بی‌تو نه‌بوی خاک نتاجم داد
غز و غز گهواره‌های کهنه و جرینگ جرینگ زنگوله‌ها دوست خوب من	نه شمارش ستاره‌ها تسکینم چرا صدایم کردی چرا؟
وقتی‌مادری بمیرد قسمتی از فرزندانش را با خود زیر گل خواهد برد	سراسیمه و مشتاق سی سال بیهوده در انتظار تو ماندم و نیامدی
ما باید مادران‌مان را دوست بداریم	نشان به آن نشان که دو هزار سال از میلاد مسیح می‌گذشت
وقتی اخم می‌کنند و بی‌دلیل وسایل خانه را به هم می‌ریزند	و عصر و عصر الویوم بود
ما باید بدویم دست‌شان را بگیریم	و فلسفه بود
وقتی اخم می‌کنند و بی‌دلیل وسایل خانه را به هم می‌ریزند	و ساندویچ دل و جگر

نه

بر می‌گردم با چشمانم که تنها با دگاردگودکی منند آیا مادرم مرا باز خواهد شناخت؟

خاکستر

به من بگوید فرزندان رنگ بوم و قلم چگونه خورشیدی را تصویر می‌کنید که ترسیمش سراسر خاک را خاکستر نمی‌کند؟

سینمای جهان

تجلیل از لی و آلمادوار در تورنتو

جشنواره فیلم تورنتو اعلام کرد، پدرو آلمادوار و اسپایک لی، دو کارگردان برجسته در پنجمین دوره اهدای جوایز سالانه این رویداد که ۱۰ سپتامبر برگزار می‌شود، تجلیل خواهند شد. آلمادوار، کارگردان مؤلف اسپانیایی جایزه جف اسکول را در بخش

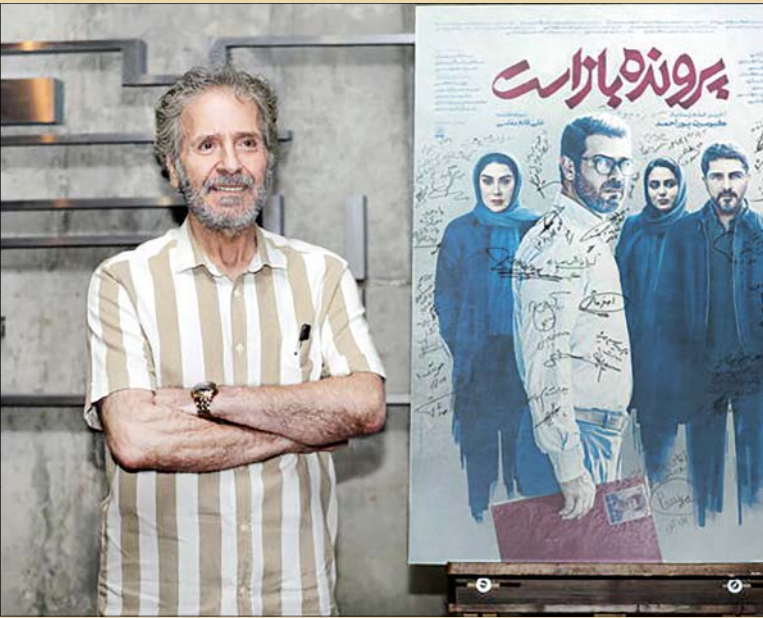

«رسانه تاثیرگذار» دریافت خواهد کرد و اسپایک لی جایزه «ایبرت» برای کارگردان تاثیرگذار را می‌پذیرد. از برگزیدگان پیشین این جوایز می‌توان به میشل یو، برندان فریزر، جسیکا چستین، راجر دیکینز، سز آنتونی هایکینز، خواکین فینیکس، تایکا وایتیتی و کلونه ژانو اشاره کرد. آلمادوار از زمانی که ملودرام «زنان در رستانه فروپاشی عصی» را در سال ۱۹۸۸ ساخت به‌عنوان یکی از موفق‌ترین کارگردانان اروپایی شناخته می‌شود و جایزه بهترین فیلم جوان را در افتتاحیه جوایز فیلم اروپا به دست آورده است. او برنده پنج جایزه دیگر فیلم اروپایی و همچنین پنج جایزه نفتا، چهار جایزه سزار فرانسه و دو جایزه اسکار شده است. او اسکار فیلم خارجی زبان را برای «همه چیز درباره مادرم» در سال ۱۹۹۹ و جایزه اسکار بهترین فیلمنامه را برای فیلم «با او حرف بزن» در سال ۲۰۰۲ دریافت کرده است.

قاب

گرامیداشت کیومرث پورا احمد

در حالی که حدود پنج ماه از درگذشت کیومرث پورا احمد می‌گذرد، جمعی از سینماگران به تماشای آخرین اثر سینمایی این کارگردان نشستند و یاد او را گرامی داشتند. این مراسم شامگاه پنجشنبه ۱۲ مرداد در پردیس سینمایی ملت برگزار شد. در این برنامه که اجرای آن را امیرمحمد زند، بازیگر سینما و تلویزیون به‌عهده داشت، سیروس الوند و علیرضا زین‌دست با ذکر خاطرات و خصوصیات اخلاقی پورا احمد، از این کارگردان فقید یاد کردند. مسعود جعفری جووانی، کیانوش عیاری، ابوالفضل پورعرب، هارون یشایایی، فرهاد قائمیان و علی ژکان از جمله چهره‌های حاضر در این مراسم بودند.

ابوالفضل پورعرب در مراسم گرامیداشت کیومرث پورا احمد